



evropský
sociální
fond v ČR



EVROPSKÁ UNIE



MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY



OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

futurismus

VY_32_INOVACE_DVK1307



- Autor: Mgr. Jan Souček
- Vznik: 09 / 2012
- Téma: Umění 1. poloviny a 20. století
- Předmět: DVK / 4. ročník
- Anotace: Obrazová charakteristika vývoje umění futurismu

futurismus

Umělecké hnutí, které vzniklo v Itálii v okruhu anarchisticky orientované inteligence jako revolta proti měšťáctví a konvencím. Jeho přívrženci se hlásili k moderní civilizaci a technickému pokroku, okouzlovala je rychlost moderních dopravních prostředků a byli opojeni dynamikou velkoměstského života. Program futurismu formuloval v manifestu, který vydal roku 1909 básník F. T. Marinetti. V něm byl vedle obdivu k moderní civilizaci také formulován požadavek negace dosavadního uměleckého vývoje, požadavek na zničení paměťových institucí, kult síly a činu a militarismus směřující až k adoraci války. Někteří z futuristů se nakonec stali přívrženci italského fašismu.

V obrazech futuristů nacházíme snahu o zachycení pohybu a rychlosti pomocí paprsků a silokřivek, v sochařství zachycovali jednotlivé fáze pohybu ve vztahu k prostoru

Luigi Russolo

Dynamika automobilu, 1912
Musée d'Art moderne v Paříži



Futurismus je programovým odvratem od minulosti a dosavadního vývoje měšťanské společnosti a jejího umění. V hlubokém obdivu k technické civilizaci zrcadlil prudkou industrializaci, zasahující i severní Itálii (futurismus vznikl v Miláně), a radikální odpor vůči přežilému způsobu života předindustriální společnosti. Postoj zahrnoval též odpor vůči mocenskému postavení katolické církve, v umění pak odmítnutí stagnace, jejímž výrazem byl akademismus, naturalismus, historismus a eklekticismus.

Cílem hnutí bylo vytvoření nového uměleckého názoru a také nových hodnotových měřítek; podle nich např. dostihový kůň vyjadřoval novou krásu víc než Nike Samothrácká.

Futuristé označovali svůj směr pateticky jako první skutečné umění. Nezřekli se zobrazování předmětné skutečnosti, z níž je inspirovala **technická civilizace a jevy s ní spojené, pohyb a rychlost, průběh časových a prostorových dějů**, zrakové a zvukové vjemy, technické tvary strojů atd. Tyto vjemy sjednocovali futuristé s niternými stavy; **téma pohybu bylo ústřední a vyjadřovaly je motivy pohybujících se lidí, věcí, strojů, letadel, aut, vlaků**. Zátiší a krajina byly náměty příliš statickými, a proto se ve futuristickém malířství téměř neobjevují.

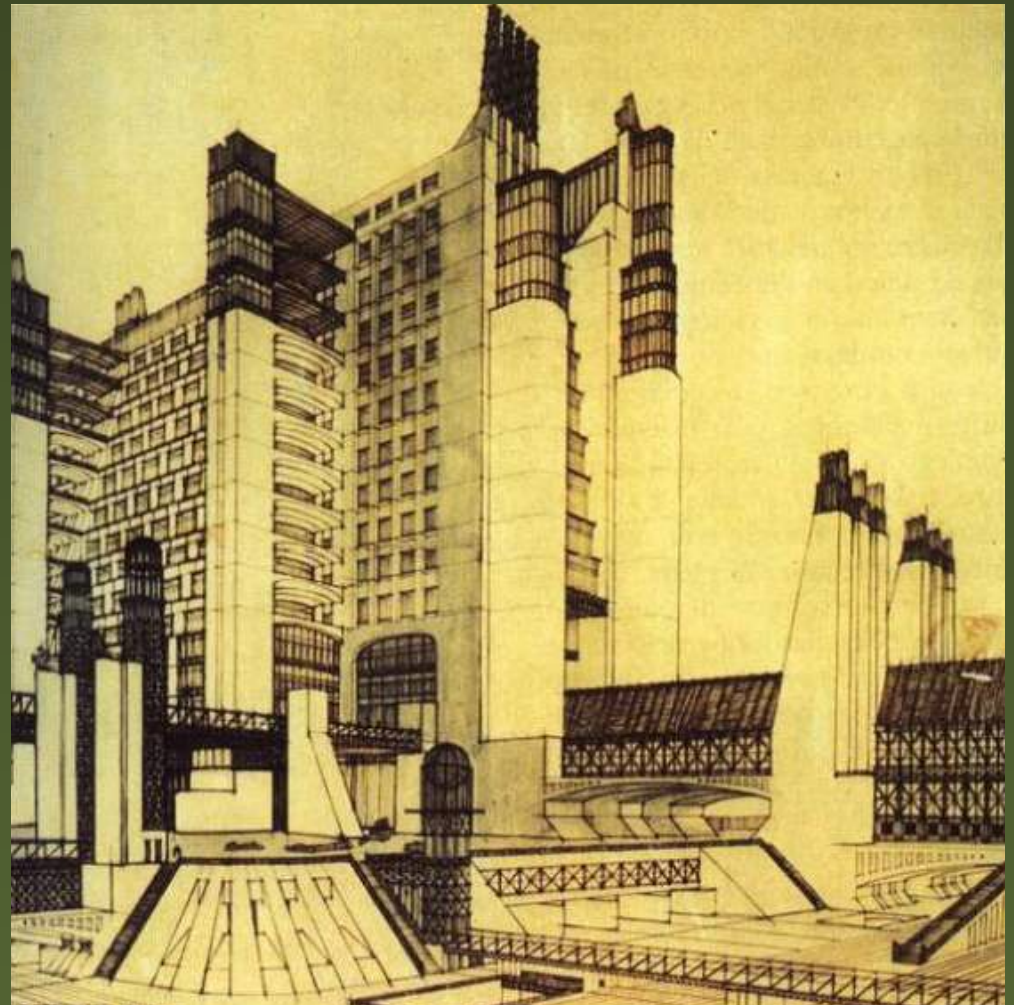
Pohyb byl znázorňován rozkladem klidné a statické formy fázováním (G. Severini: *Bal Tabarin*, 1912), překrýváním průsvitných tvarů, zorným úhlem umístovaným doprostřed obrazového děje, který později vedl k nové prostorové představě (K. Petrov-Vodkin). Jedním z cílů futurismu byla plná obnova lidské senzibility jako důsledku velkých technických objevů (F. T. Marinetti). Přesto, že futuristé se považovali za primitivisty nové senzuality, že svůj směr vyhlásili za první skutečné umění, zůstávali s předchozím vývojem spjati, i když se jej nejradikálnějšími slovy zřekli. Zhodnotili Turnerovu barevnost, světelnou těkavost impresionismu, teorii i praxi divizionismu (G. Balla: *Děvče běžící po balkoně*, 1912). Převzali kubistickou simultaneitu a rozvinuli její latentní dynamismus mj. i tím, že se zřekli pro kubismus tak příznačného motivu zátiší a volili pohybové náměty vyjadřované malířsky (C. Carrá: *Kůň a jezdec*, 1912; G. Severini: *Modrá tanečnice*, 1912; U. Boccioni: *Dynamismus cyklisty*, 1913) i sochařsky (U. Boccioni: *Jedinečné tvary prostorové kontinuity*, bronz, 1912).

Ačkoli lze některé trendy vedoucí ke vzniku futurismu sledovat v literatuře dříve za vznik futurismu bývá považován rok 1908, kdy v Itálii vydal italský básník Filippo Tommaso Marinetti futuristický manifest v pařížském listu *Le Figaro*. V tomto manifestu Marinetti shrnul program futurismu do několika základních bodů : krása neklidu, rychlosti a boje poezie odvahy a revolty. Prakticky zde prezentovali triumf člověka nad přírodou.

V r. 1910 vydali podobný manifest i malíři a v r. 1912 architekti.

Velmi brzy se futurismus dostal do Ruska, kde se stal velice populární, zde se toto hnutí rozpadlo na dvě odnože - kubofuturismus a egofuturismus, zatímco egofuturismus neměl velký význam, kubofuturismus značně ovlivnil tehdejší ruské umění.

Futuristická architektura
Antonio Sant'elia



K nejvýznamnějším představitelům italského futurismu patřili

Giacomo Balla
Umberto Boccioni
Carlo Carra a
Gino Severini

ale futurismus se rozšířil i do **Ruska**, Německa a dalších zemí.



Giacomo Balla

Dynamism of a Dog on a Leash
1913

Umberto Boccioni

1882 - 1916



Autoportrét
do 1910 - vliv impresionismu

italský malíř, sochař a kritik umění, představitel a hlavní teoretik futurismu.

Působil v Katálinii, Miláně a v Římě.

Rané obrazy do 1910 jsou ještě znatelně ovlivněny impresionismem, ale v Paříži přešel přes kubismus velmi rychle k futuristickým kompozicím, jaké oslavují pohyb a rychlost. Důrazně pak svém díle negoval impresionismus tím, že odvrhl „postižení okamžiku“ a nahradil tento okamžik akcí.

K rozvíjení futuristické myšlenky specifickými způsoby použil kubistické chápání prostoru (mnohopohledovost, fázovitost). Jeho „*dinamismi plastici*“ jsou pozoruhodné právě snahou po znázornění věcí a osob v pohybu (parní stroje, automobily a kola). Dynamickou barevností a expresí své malby, v níž se vytrácí ve víru význam předmětu, se Boccioni přiblížil abstraktnímu malířství.



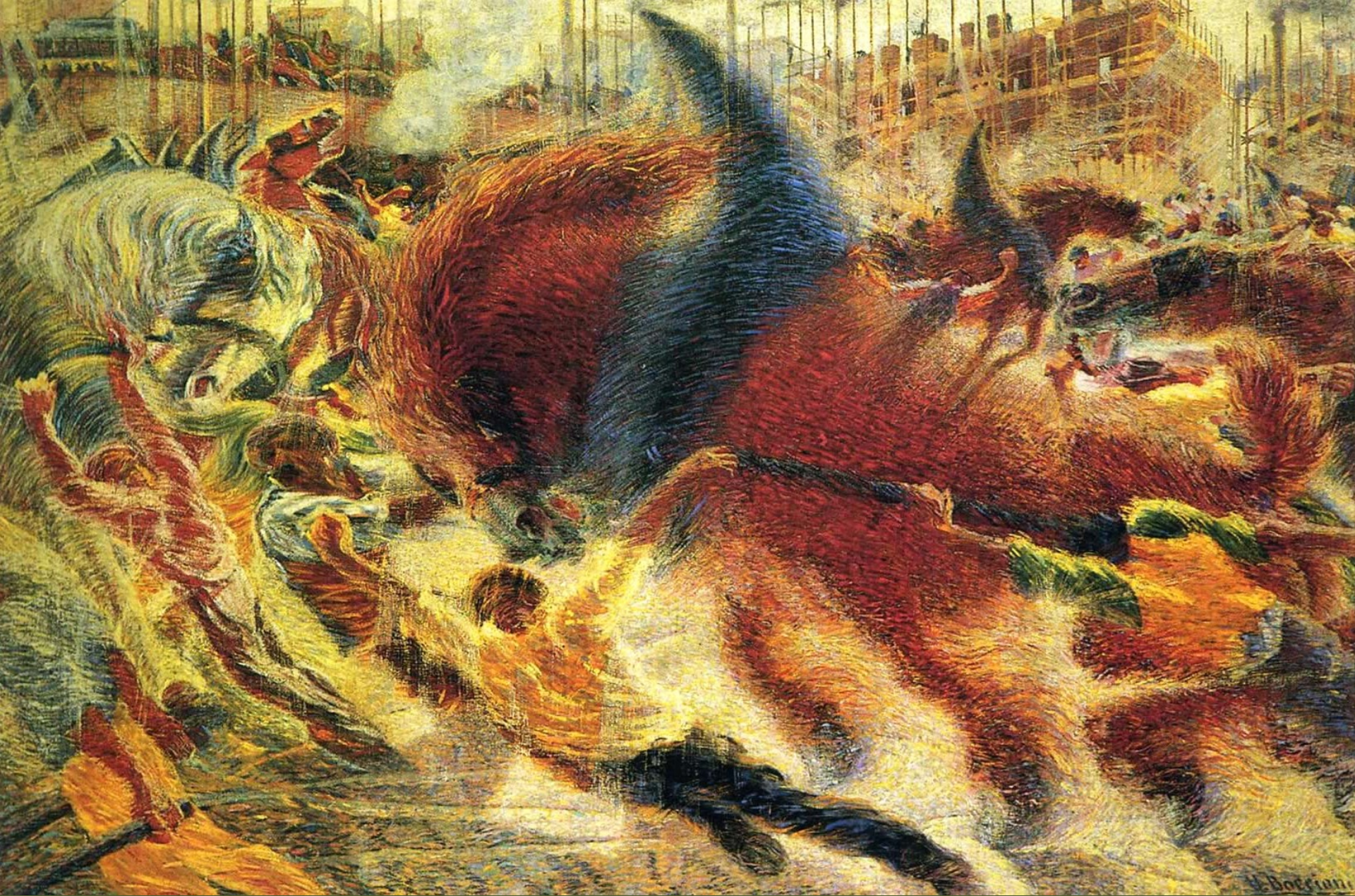
Umberto Boccioni Rissa in galleria, 1910

Simultaneous Visions



Dynamism Of Cyclist





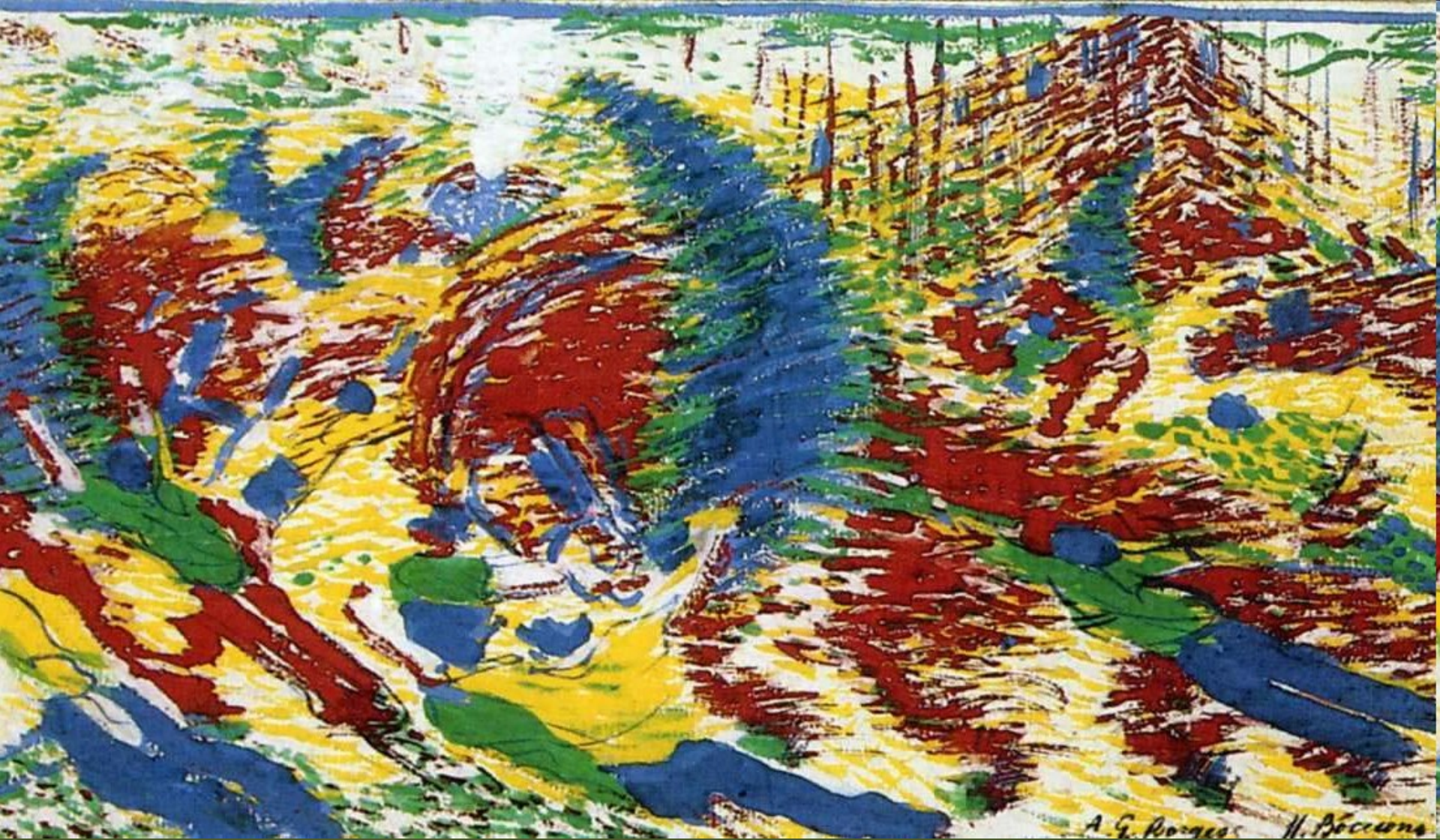
Umberto Boccioni

Probouzející se město 2



Umberto Boccioni

Probouzející se město, 1910



The City Rises 3



Umberto Boccioni
Elasticita,

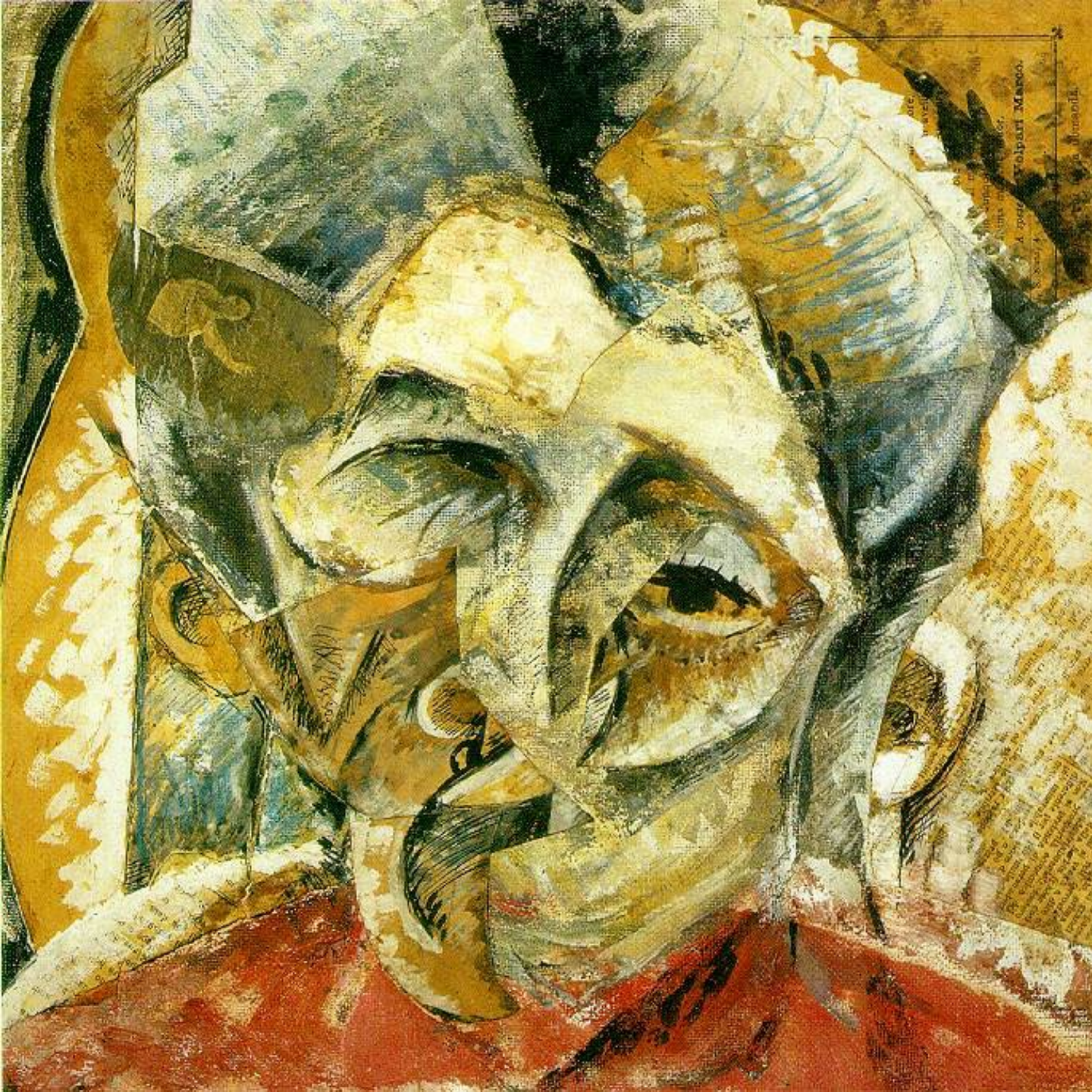


Umberto Boccioni

Hluk ulice
vnikl do domů

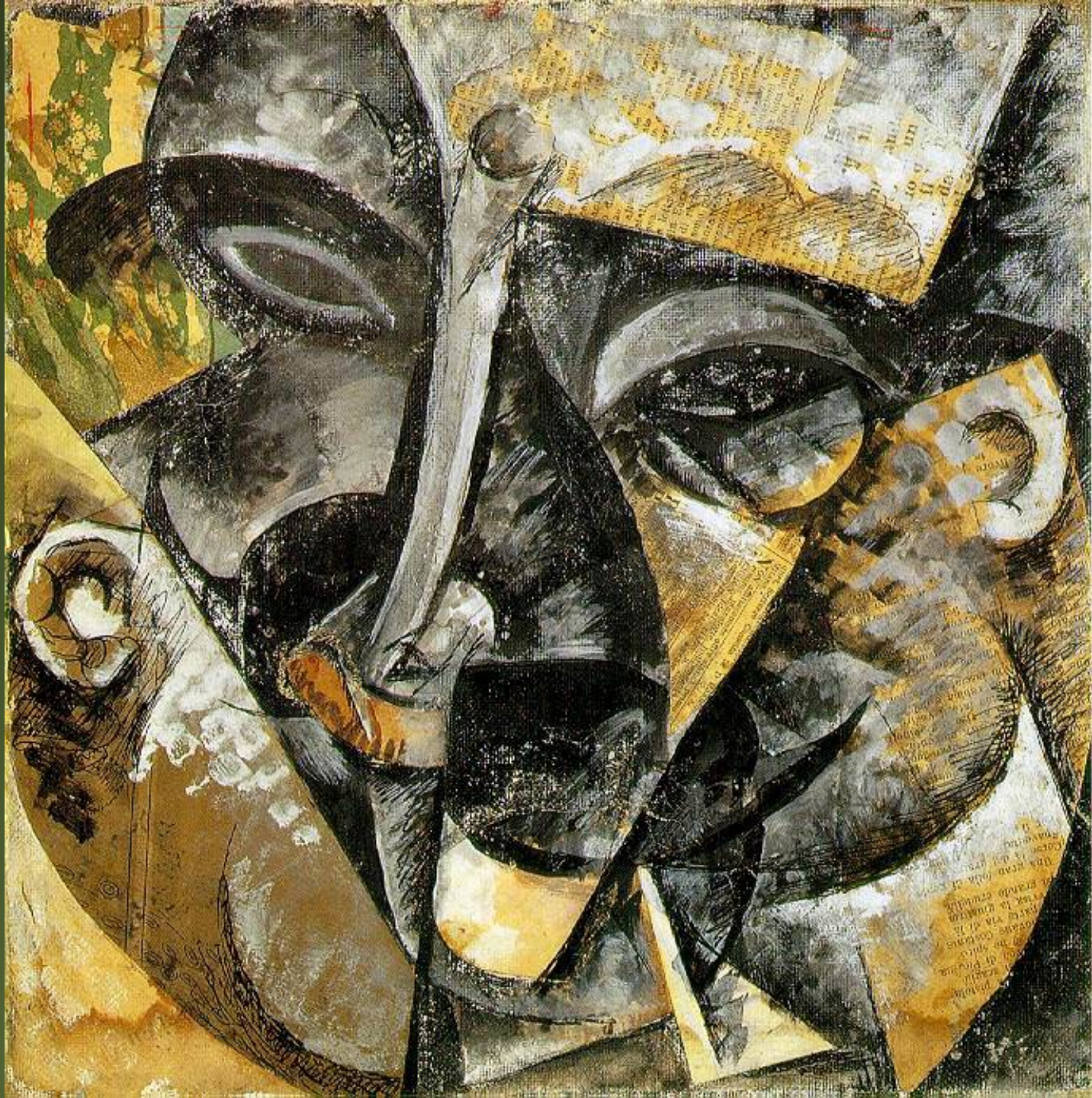


Umberto Boccioni
Pod pergolou v Neapoli
1914



Umberto Boccioni
Dynamismus
ženské hlavy

**Umberto
Boccioni**
Dynamismus
mužské hlavy



***Jedinečné tvary
prostorové kontinuity
(Dynamické formy)***

1913

nejtypičtější příklad
futuristické plastiky

Je jednou z mála
zachovaných Boccioniho
plastik, mnoho z nich je
známo jen z fotografií.
Nezobrazoval v sochách
postavu jako takovou, ale
spíš vzdušnou turbulenci,
která ji obklopovala.

Umberto Boccioni

**Jedinečné tvary
prostorové kontinuity**

Unique Forms
of Continuity in Space, 1913



Gino Severini

(1883 – 1966)

byl italský malíř a představitel futurismu.

Od roku 1906 žil v Paříži.

Byl signatářem *Manifestu futuristických malířů*



Gino Severini

Dynamic Hieroglyphic of the Bal Tabarin. 1912

Maluje Paříž (je pro něj nevyčerpatelným zdrojem). Na rozdíl od ostatních futuristů, kteří zobrazují pohyb pomocí moderních strojů, on se zaměřuje na tanec.



Gino Severini
Modré tanečnice



Gino Severini. Tanec
1914





Festival In Montmartre

U. Boccioni 1911



Gino Severini, Red Cross Train Passing a Village
(Train de la croix rouge traversant un village), 1915

Gino Severini

(1883 – 1966)

Gino Severini
Obrněný vlak, 1915





Gino Severini, Rychlík mířící do Paříže. 1915.

Giacomo Balla

1871 - 1958



Giacomo Balla

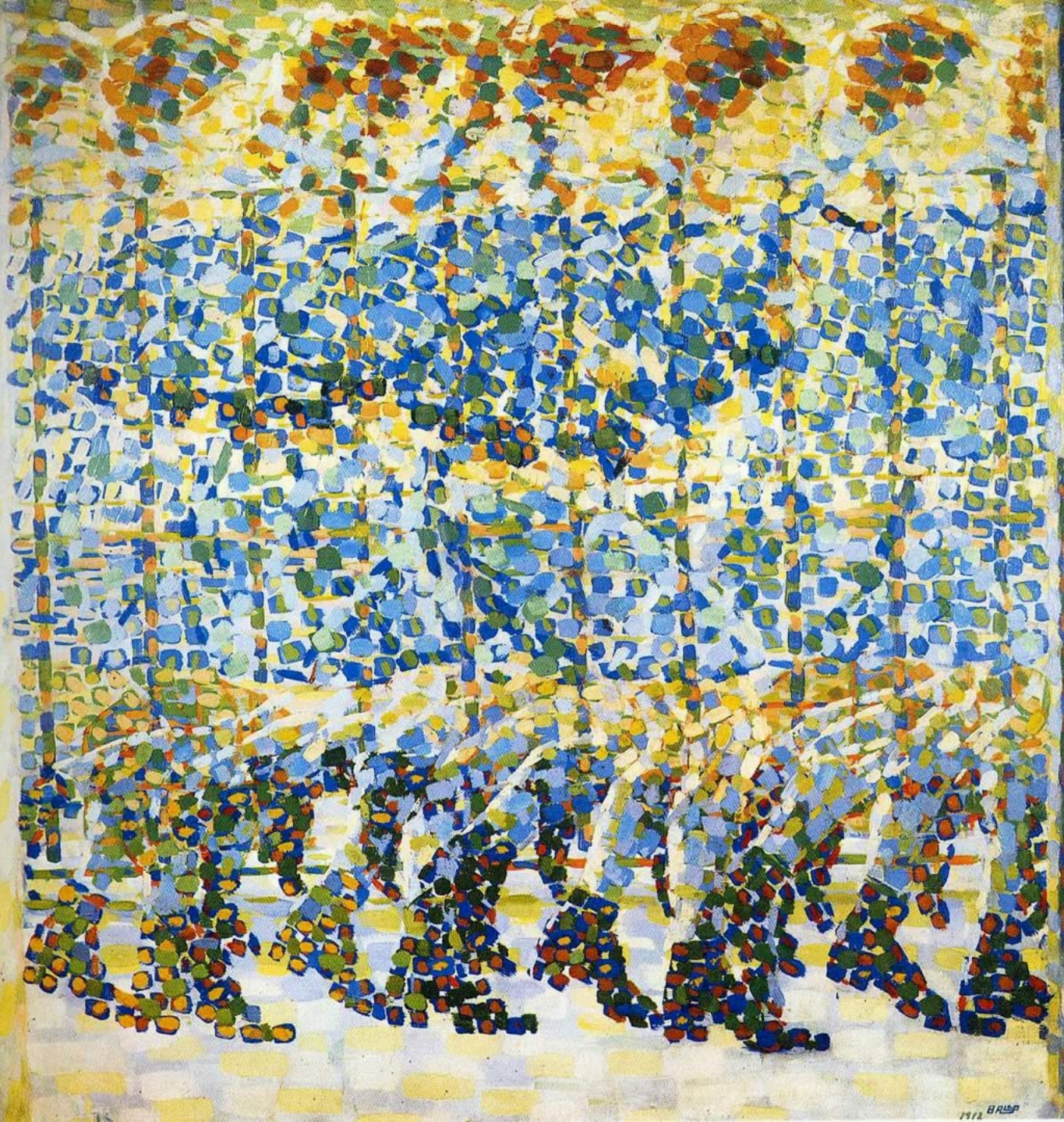
Let vlaštovky



Giacomo Balla

Dynamism of a Dog on a Leash, 1913

Bambina





Giacomo Balla
Autostrada 1913



Giacomo Balla
Abstract Speed + Sound 19

Carlo Carrà

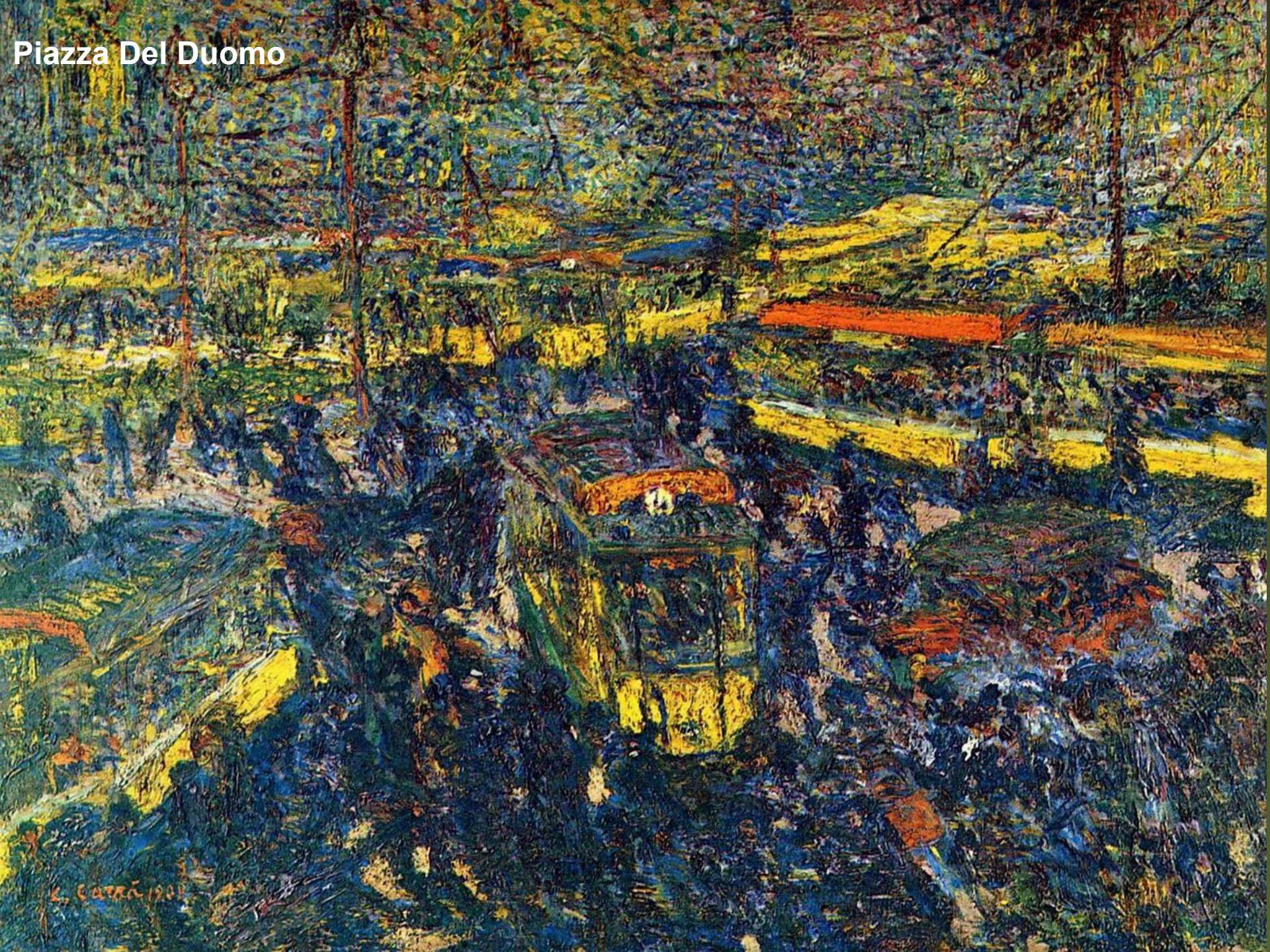
1881 - 1966



Carlo Carrà, Funeral of the Anarchist Galli 1910-1911



Piazza Del Duomo



U. Boccioni 1901

Sunrise Theatre



Carlo Carrà
The Red Horseman





Carlo Carrà
Composizione TA
1916-1918

Carlo Carrà
The Engineer's Lover, 1921



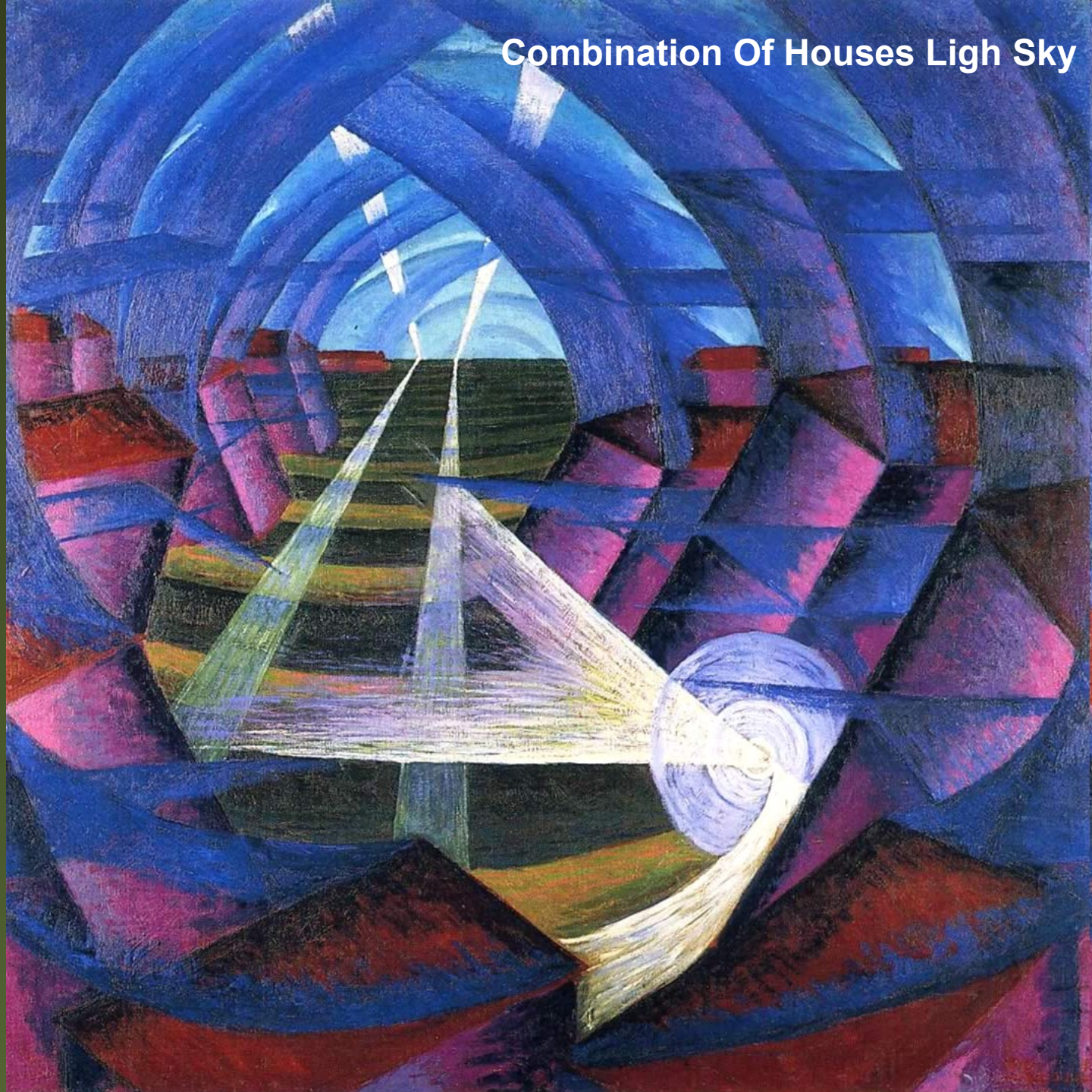
The Engineer's Lover is a painting by Italian painter **Carlo Carrà**. It was finished during his **metaphysical** phase of the artist (1921).

Luigi Russolo

1881 - 1966



Combination Of Houses Ligh Sky



Dynamism Of A Car



The Uprising



Zvlášť silně zapůsobil **futurismus v Rusku**, jehož pokrokové umělecké prostředí, radikalizované revolucí 1905 mimořádně vnímavě, dychtivě a pohotově přijímalo podněty evropského uměleckého vývoje (fauvisté např. vystavovali v Rusku již 1907), do něhož zpětně velmi silně a tvořivě zasahovali.

Ruský futurismus se prosadil kolem 1910 téměř současně s italským futurismem a rodil se pod vlivem Marinettiho *Manifestu futurismu* (1909), otisknutého petrohradským Večerem jen o měsíc později než Figarem; samostatnost ruského vývoje hájil za Marinettiho návštěvy v Rusku (1914) zejména **V. Majakovský**.

Ruští futuristé vydali futuristický almanach a založili své umělecké spolky (**Svaz mládeže a Kárový spodek** - 1910). Přijali formu futuristického skandálu, běžného též v Itálii, aby na uměleckou a společenskou problematiku upozornili, a také formu manifestů.

Mezi nimi byl důležitý **Políček veřejnému vkusu** (1912), podepsaný D. Burljukem, A. Kručonychem, V. Majakovským a V. Chlebnikovem, a stejnojmenný sborník próz a poezie (1913).

Ve Svazu mládeže se soustředili z výtvarníků David, Vladimír a Ludmila Burljukovi, P. Filonov, M. Larionov, N. Gončarovová, M. Chagall, K. Malevič, V. Tatlin a další, z nichž někteří byli spjati s okruhem časopisu Der Sturm i s mnichovskou skupinou Der Blaue Reiter. Mnozí z nich byli i členy Kárového spodku.

S futuristickým hnutím byly spojeny i důležité výstavy, např. *Terč* (1913), *Výstava 4* (1914), *Tramvaj V* (1915) a *0,10* (1915), již se suprematistickými obrazy K. Maleviče. Ruský futurismus tak stojí na počátku vývoje ruského avantgardního umění – viz.: **RUSKÁ AVANTGARDA / RAYONISMUS, SUPREMATISMUS, KONSTRUKTIVISMUS**

**Natalia
Goncharova**

1881 – 1962



N. Gončarovová
Cyclist 1913

Maquillage
1913 - 1914



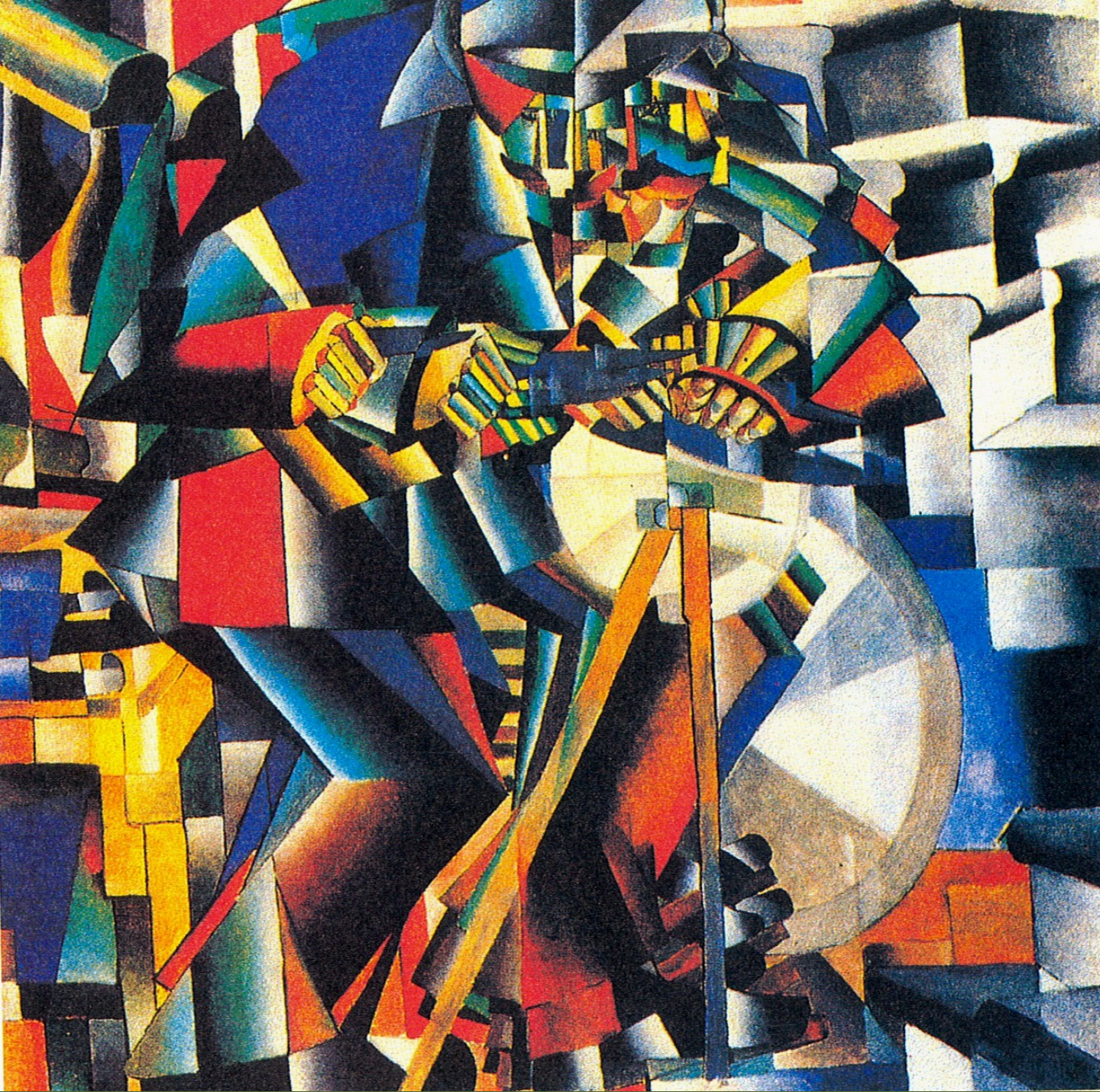
Cats 1913.

Kazimir Malevič

1878 - 1935



Bureau and Room 1913



K. Malevič
Brusič

An abstract Futurist artwork featuring vibrant colors like orange, blue, red, and green. The composition is dynamic, with sharp, angular shapes and overlapping planes that create a sense of movement and depth. A central blue, spiky form resembles a stylized plant or a futuristic structure. The background is a mix of solid colors and geometric patterns.

Futurismus

SYLVIA MARTINOVÁ



knižníweb
TASCHEN
www.knizniweb.cz

18/10/2012–13/1/2013

Výstavní síň Masné krámy

Autor/autoři: Alena Pomajzlová

Kurátor/kurátory: Petra Kočová

*Nejvýznamnější výstava připravená Západočeskou galerií v Plzni v roce 2012 představuje reprezentativní výběr českého umění první třetiny dvacátého století s tematickým zaměřením na zachycení a evokaci pohybu, rychlosti a dynamiky. Toto téma se v návaznosti na rostoucí dynamiku moderního života dostalo do popředí zájmu především u italských futuristů, od nichž se buď přímo, nebo zprostředkovaně rozšířilo i do českého moderního umění. Výstava sleduje cesty, jimiž se futuristické principy zhruba v letech 1910–1930 do českého umění dostávaly, podoby, jakých zde nabývaly, a významy, jež s nimi autoři spojovali. Vystavena jsou díla **Františka Kupky, Emila Filly, Otto Gutfreunda, Bohumila Kubišty, Růženy Zátkové, Václava Špály, Josefa Čapka, Antonína Procházky, Vincence Beneše, Josefa Váchala, Vlastislava Hofmana, Františka Foltýna, Josefa Šímy, Františka Bílka, Zdeňka Pešánka** a dalších. Celkem je prezentováno na 120 vybraných děl zapůjčených z 25 muzeí a galerií či soukromých sbírek. Výstava je koncipována interdisciplinárně a ukazuje vedle výtvarného umění i různá technická řešení zachycení pohybu, rychlosti a dynamiky (optické přístroje, chronofotografie, film).*

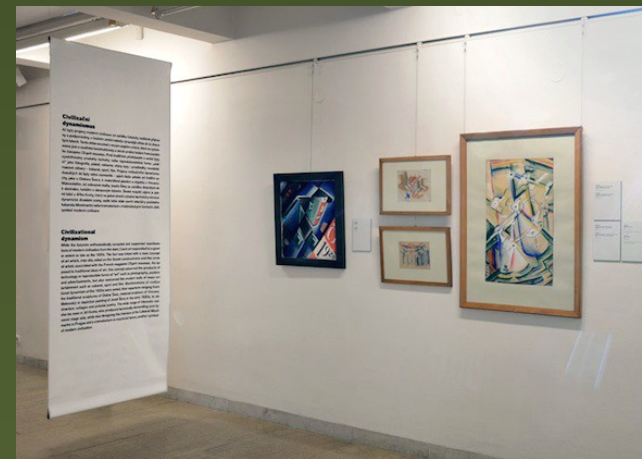
České moderní umění desátých let 20. století se tradičně spojovalo s kubismem, což však značně zúžilo spektrum projevů tehdy aktuálních výtvarných proudů. Vedle kubismu byly více sledovány pouze vazby k expresionismu, zejména pro nepřehlédnutelnou symboliku existenciálních témat. Jiné podněty (např. futurismus, orfismus, abstrakce) nebyly ještě v českém umění dostatečně analyzovány. Platí to zejména o futurismu, který je stále chápán ve velmi zúženém pojetí. Redukuje se na zachycení moderního světa či mašínismus, vedle toho jsou (právem) kritizovány jeho militantní polohy. Už se však nemluví o myšlence intuitivního poznání vycházející z Bergsona, jež se snaží vizuálně obsáhnout vnitřní život věcí, nebo o abstraktním ztvárnění rytmů či duševních stavů.

Zaměření na tyto přehlížené otázky je úkolem této výstavy. Sleduje cesty, jimiž se futuristické principy do českého umění dostávaly, podoby, jakých zde nabývaly a významy, jež s nimi autoři spojovali. Nabízí tedy poněkud jiný úhel pohledu na české umění první třetiny 20. století.





Rytmy + pohyb + světlo:
Impulsy futurismu v Českém umění /
kurátorka: Alena Pomajzlová /
ZČG: Masné krámy / Plzeň /
18. 10. 2012 – 13. 1. 2013



Zdroje:

Literatura:

- PIOJAN, José. *Dějiny umění 9*, 2. vyd. Balios, Knižní klub 2000. 336 s. ISBN 80-242-0217-4
- BOIS, Yve-Alai, BUCHLOH Benjamin, FOSTER Hal, KRAUSSOVÁ Rosalind. *Umění po roce 1900*. Slovart 2007. 704 s. ISBN 978-80-7209-952-8
- Kol.: *Umění 20. století - Malířství, skulptury a objekty, nová média, fotografie*. 2. vyd. Slovart 2011. 838 s. ISBN 978-80-7391-572-8
- MICHELI, Mario de: *Umělecké avantgardy dvacátého století*. Praha SNKLHU 1964. 378 s
- DEMPSEYOVÁ, Amy. *Umělecké styly, školy a hnutí*. 1. vyd. Slovart 2005. 304 s. ISBN 80-7209-731-8
- Kol.: *České umění 1900-1990*. 1. vyd. Praha : Galerie hl. města Prahy, 280 s. ISBN: 807-01-00575
- Kol.: *Dějiny českého výtvarného umění IV / 1890-1938 (1+2)*. 1. vyd. Praha : Academia 2009. 872 s. ISBN 978-80-200-058

Elektronické zdroje:

- The Yorck Project: *10.000 Meisterwerke der Malerei*. DVD-ROM, 2002. ISBN 3936122202. Distributed by DIRECTMEDIA Publishing GmbH.
- KASAN, Jaroslav. *Artopedia 2: galerie světového malířství* [CD-ROM]. 2., aktualiz. vyd.. Hořovice: Terasoft, 2003.

Internetové zdroje:

- <http://cs.wikipedia.org/wiki/Futurismus>
- <http://www.wikipaintings.org/en/paintings-by-style/futurism>
- http://www.artchiv.info/GALERIE/UMELECKY_SMER/10014--Futurismus.html
- <http://www.zpc-galerie.cz/cs/exhibitions/info/24>
- http://ayay.co.uk/background/futurist_art/umberto_boccioni/elasticity/
- http://ayay.co.uk/background/futurist_art/umberto_boccioni/the-city-rises-2/
- http://ayay.co.uk/background/futurist_art/gino_severini/festival-in-montmartre/
- http://ayay.co.uk/background/futurist_art/giacomo_balla/bambina/
- http://ayay.co.uk/background/futurist_art/carlo_carra/the-red-horseman/
- http://ayay.co.uk/background/futurist_art/luigi_russolo/dynamism-of-a-car/
- <http://www.wikipaintings.org/en/umberto-boccioni>
- http://ayay.co.uk/background/futurist_art/luigi_russolo/combination-of-houses-ligh-sky/
- <http://www.wikipaintings.org/en/carlo-carra>
- <http://www.wikipaintings.org/en/gino-severini>
- <http://www.wikipaintings.org/en/giacomo-balla>
- <http://www.wikipaintings.org/en/natalia-goncharova>
- <http://www.artalk.cz/2012/11/24/futurismus-v-plzni/>